

töréseket akarják megelőzni, hanem a hivatlan lakók bejutását. Hogy miért nem a szabályokon változtatnak, az továbbra is rejtély, de biztosan nem a szocialista kormány miatt: a vonatkozó jogszabály sokkal régebbi, mint a baloldali kormányzás.

A belpolitikai helyzet továbbra is ingatag: már évek óta az, és valószínűleg még sokáig így is marad. Amit csak azért hangsúlyozunk a gazdasági panoráma-pillanatkép végén, mert a spanyol példa alapján a politikai stabilitás nem feltétele sem a gazdasági prosperitásnak, sem a boldogságnak: a spanyolok úgy vannak vele, hogy ha a hatalom nem elég stabil, az a politikusok baja, nem az övék.

Kiss Judit Ágnes

Áthallások

82

A napokban újránéztem az *Abigél* című tévésorozatot. Szabó Magda regényét többször is olvastam, a filmet kislányként láttam, meghatározó élmény volt, szerintem évekig matulását játszottunk utána. Kíváncsi voltam, vajon felnőtt fejjel hasonló élmény lesz-e. Lassan fél évszázad telt el, amióta leforgatták. Mi maradt nézhető, mi maradt érvényes belőle?

Én újránéztem, a férjem és a tízéves lányom először látták. Hihetetlenül izgalmas volt, ahogy a huszonegyedik században született lányomat is beszívta ez a régi történet. Ahogy eleinte fanyalogva, unatkozva nézte azt a rideg, fekete-fehér világot, aztán egyre nagyobb érdeklődéssel. Miközben néztük, hozzáfűztem a családi legendáriumot: „A te dédapád is katonatiszt volt, de ebben a háborúban már nem harcolt, csak az elsőben. A másodikban tolmácsként vitték el az oroszok.” „Az a furcsa alakú térkép, amit a táblára akasztanak, az első bécsi döntés utáni Magyarország, mikor visszacsatolták hozzá Észak-Erdélyt. Dédanyádat oda helyezték ki tanítónőnek egy színromán faluba, egyetlen szót sem értett abból, amit a gyerekek beszéltek.” „1944. március 19-e. Aznap szállták meg a németek Magyarországot. Nagymamád akkor volt egynapos.” Nemcsak én mesélek, ő is kérdez: „Mi az a Trianon?” „Miért kellett hamis papírok a zsidó származású lányoknak?” „Miért volt nemzeti ünnep a kormányzó névnapja?” „Miért léptünk be a háborúba?” „Mi a különbség apáca és diakonissza között?” „Kik azok a nyilasok?”

Válaszolok tőlem telhetően, és örülök annak, hogy nem tankönyvből hall először a magyar történelemnek ennek a még karnyújtásnyira lévő, sötét időszakáról, hanem művészeti alkotáson és a családi emlékezeten keresztül. Talán jobban megérti, átérzi. Talán közelebb kerül hozzá. És észrevétlenül a mai politikai helyzet is újra meg újra áthallatszik a második világháborús cselekmény mögül. (Vajon én vagyok már Móricka, akinek mindenről

ugyanaz jut eszébe, vagy a nagy művek jellemzője, hogy mindig aktuálisak?) A jó szándékú polgárok, akik felülnek a propagandának, és terjesztik akkor is, ha az életükbe kerül. A saját lelkiismeretük szerint élők, akik igyekeznek minél tovább úgy lavírozni, hogy azért a hatalommal szembefordulni, lázadni ne kelljen. A tudatlanok, akiknek minden a feje fölött történik, nem értik, nem is akarják érteni a mozgatórugókat. Csak megúszni. És néhány ellenálló, akiknek nem mindegy mások sorsa.

Azt hiszem, ez a vízváltó. Hogy mindegy-e nekem a másik sorsa. És a mai magyar társadalom nagy százalékának mindegy. Amíg neki nem esik baja, elfordítja a fejét, ha a másikkal történik valami. Talán a lelke mélyén még hálát is ad, hogy nem vele történt. Ahogy az iskolában sosem csak bántalmazó és áldozat van, hanem az a közösség, amely ezeket a szerepeket kiosztja, erre a játszámára lehetőséget ad. Akik elnézik a történeteket, és annyira örülnek, hogy nem őket pécézték ki, hogy jó képet vágnak a bántalmazáshoz. Ők vannak a legtöbben. A bántalmazás passzív, de talán legfontosabb szereplői. Azt eltűrő, hallgatólagosan elfogadó, jóváhagyó, az áldozattal szolidaritást nem vállaló közösség/közönség nélkül nincs bullying. Szájtáti publikum nélkül nincs Cipolla a mutatványaival.

Most ebben a csöndben élünk. A félrenézésben. A legyintésben. Már idejét se tudom, mióta, és nem tudom, meddig. Mi kell ahhoz, hogy egy társadalomban mindenki érzékeny legyen mások problémáira? (Vagy legalább többen.) Létezik ilyen egyáltalán? Vagy kinek-kinek az számít csak, ami az ő bőrére megy? (Megmozdítja az országot bármi a fizető internet rémén kívül?) Tényleg nem érdemes másról beszélni, mint az inflációról meg az élelmiszerárakról?

Vajon hányan neveztek a múlt században a zsidótörvényeket gumicsontnak? Hányan legyintettek, hogy ezek csak szimbolikus döntések, amelyek nincsenek hatással a mindennapi életünkre? Hányan vontak vállat? Mert csak az számít, van-e mit enni, és be tudunk-e fűteni télen. Az iskolában mindenki tanul a bátrakról, akik elbújtatták, megmentették, papírokat szereztek, az életüket kockáztatták. Utólag nagy tisztelettel emlegetjük a nevüket. A kortársaik valószínűleg egyszerűen hülyének nézték őket. (Ha tudtak róla. Hiszen bajba került, aki nem teljes titokban tette.)

Annyiszor kérdezik a keveseket: miért hagyjátok? Annyiszor kiabálják: nem hagyjuk! Aztán hagyják. Hiszen mit tehetnének? Tüntetnek. Változik valami? Nem. Hisz megmondták: tüntetgetnek, aztán hazamennek. Petíciókat írnak (alá). Nem változik semmi, csak legalább nyoma van annak, hogy valaki tiltakozott. (Bár ha bevezetik az arcfelismerő rendszerek használatát, a tüntetésen való jelenlétnek is nyoma lesz.) Szimbolikus felgyújthatják magukat a Parlament előtt. Nem változik tőle semmi, csak az érzékenyekben hagy nyomot az is. Kiegyenesíthetik a kaszájukat, és támadhatnak (de hát kinek van manapság kaszája?). Nem a demokraták eszköze az erőszak. És még mindig kevesen értik, mennyire veszélyes a propaganda. Egy ismerős mesélte, hogy nemrég véletlenül hallotta a civilek ellen hozott törvényjavaslat magyarozatát Lázár Jánostól. És úgy érezte, ha még kétszer meghallgatná, elhinné, milyen jó ez az átláthatóság.

Hasonló élményem volt a minap, amikor Ausztria felé menet megálltunk Csornán egy kisvendéglőben. Szólt az M1 vagy a Hír Tv, vagy Isten tudja, melyik propagandacsatorna, épp arról, hogy Magyar Péter azt mondta, hogy gyalogol, de nem is igaz, mert csak a felvételek kedvéért száll ki az autójából. Hallgattam a májgombóclevés fölött, és úgy éreztem, elég lenne két napig csak innen informálódnom, és elhinném. Emlékszem, gyerekkoromban a szüleim azzal kapcsolták be a híreket, hogy „na, mit hazudnak ma?” És a Szabad Európa Rádió volt a hiteles információ. Zavarták, máig hallom a fülemben a zörgést és sípolást. Most máshogy zavarják a független hírforrásokat. A cél ugyanaz. Hogy ne maradjon más, csak a propaganda. (Ezért befolyásolják mindenütt a diktatórikus kormányzati erők az internetet.)

Szeretett íróársam jelentette ki olykor: ez nem diktatúra. Ő élt a fekete autós időszakban, az ötvenes években, amikor egy viccért éveket kaphatott bárki. Most viszont kiállhat a Nyugati térre, és elordíthatja, hogy OIG, nem történik semmi. Túlságosan tiszteltem ahhoz, hogy vitatkozzak vele. Pedig ezt mondani olyan, mintha azt állítanánk, a villamosszék nem kivégzés, hát egy karcolás sem esik a testen, a kerékbe törés, na az a kivégzés! Pedig a végeredmény ugyanaz: a halál. És az einstandolt cégek, az elhallgattatott függetlenek, a kivágott fák ugyanarra a sorsra jutnak. Hogy eddig nem történt politikai gyilkosság? Egyrészt Magyarország előre megy a putyini úton, nem hátra. Másrészt ki tudja, mi volt az eddig is?

Lassan az egész életünknek tüntetésé kéne válnia. Az erdők tarra vágása, a környezetszennyezés, a gyülekezési törvény, a civilelles javaslat, ami a szuverenitásra hivatkozva bárkit imperialista ügynöknek nevez, a háborús veszélyhelyzet – a végtelenségig lehetne folytatni. Nem megoldás a hidra egy fejét levágni, ha nő helyette két másik. Ha vissza is vonnak egyet kiváló törvényeik közül, érkezik két másik javaslat 23 óra 38 perckor, amit megszavazhatnak, és pont olyan kiváló lesz, mint amit visszavontak.

Lehet, hogy tényleg gyalogolni kéne, a hátam mögött hagyni az egészséget, süketen mindenre. Nem tudom, elindulnék-e szép hazámból, híres kis Magyarországról, vissza se néznék félutamból, nehogy kicsorduljon a könny szememből, nehogy sóbálvánnyá váljak.

Nézem a csornai kisvendéglőben a híradót, Magyar Péter nem is gyalogol, csak az élő adások kedvéért veszi fel a túrabakancsot. Pedig talán a legjobbat mégis akkor teszi, ha gyalogol, nem reagál semmire, megy előre összeszorított foggal egy kormányváltásért, hogy aztán... Ki tudja, mi lesz aztán, de sokan érezzük, hogy csak jobb jöhet.

Harcosok Klubja lett a Békemenetből. Most már fuvarozni sem kell őket buszokkal, otthonról végezhető munka lett a hatalom melletti magamutogatás. A fizetett trollokat felváltják az önkéntes trollok, több marad a kasszában, több ellopható. A békepárti utcai harcos a háborús út ki tudja hányadik fázisában. Egy olyan filmből lopva a nevet (csak semmi kreativitás!), amelynek nem egy józan, higgadt államférfi a főhőse.

Megérkezünk Grazba. Sosem láttam még ezt a várost, sétálok a Mura partján, tetszik, hogy a meder nincs kibetonozva, fák nőnek be sűrűn. Köztük zubog a folyó. Magas vízállás esetén lezárják a mellette futó sétányt.

Az utóbbi időben ha külföldön jártam, azt vettem észre, hogy akaratlanul is azt figyelem, jelenthet-e menekülőutat az a hely. Befogadna-e az a város, az az ország, ha egyszer el kellene hagynom az enyémet. Mert tudom, hogy én csak akkor megyek, ha futni kell. Futni, ha máshogy nem maradhatok európai. Futni, ha lónek. Futni, ha a fizikai szabadságom van veszélyben. (Hogy éli túl egy klausztrófóbiás a börtönt? Elárasztásos technikával?) Futni, de merre? Bécs felé (mint Jellasics, a gyáva)? Romániába, ahol egy kis közösség számára otthon volnék az anyanyelvemen? Ahol ott a magyar adófizetők pénze a magyar kormány hatalma nélkül? Ahol ki tudták nyilvánítani, hogy nincs kedvük oroszbarát, szélsőjobboldali elnökhöz? Vagy Szlovákiába, ahova egy óra alatt eljutok, ha eléggé nyomom a gázt? Sosem akartam ezen gondolkodni.

Magyar szakos kollégám mesélte, hogy a Vörösmarty-*Szózat* mellett mindig megmutatja a tizedikes osztályainak az én *Szó* című versemet. A diákok eddig mindig szerették. Legutóbb ő maga fakadt sírva rajta, mikor olvasta (igaz, szerencsére nem órán). De most muszáj megkérdeznie, hiszen tizenöt évvel ezelőtt született szöveg, hogy most mondanám-e neki, hogy maradjon tövisnek, viszkető sebnek. Nem mondanám már senkinek. Magamnak se mondom. Csak reménykedem, hogy lehet maradni. Mert még Európa akkor is, ha fekete autó helyett a NAV jön érted. Ha ki akar lépni a közös büntetőbírósból. Ha arcfelismerő szoftverekkel próbál kordában tartani. Reménykedem, hogy van határ. És nem a schengeni. Reménykedem, hogy nem kell elmenni. Vagy hogy haza lehet jönni. Hogy lesz hova.

Parászka Boróka

Zászló helyett: illat, fény bor és derű

Test test elleni küzdelem volt a romániai választás, nem szimbolikusan, nem a stílusfordulat kedvéért – tényleg így zajlott. Azon a délutánon, amikor a magyar miniszterelnök elindította az újabb, a sokadik propaganda-hadosztályát (úristen, a NER kezdete óta hány ilyen akció volt már!), Romániában államelnököt választottak az emberek. Budapesten luxuskivitelben, nagy teljesítményű reflektorok, sokkolóan fényűző díszletek között buzdított az internetes erőszakra a magyar miniszterelnök. Nyárádszederében, Szamoskrassón, a Gyimesekben pedig mindenki szavazni ment, aki csak járni tudott. Orbán Viktor statisztái dühöt imitáltak, elszántságról szónokoltak, dadogva olvasták fel tenyérnyi papírlapokról a harci krédót. Romániában pedig a rendszerváltás óta nem látott mozgósítás folyt, tapintható volt a valós, mindennél erősebb félelem. Az emberek konkrétan, szó szerint az életükért küzdöttek a szavazóközrözetekben. Olyan típusú vasgárdista-fa-